

AZ ABORTUSZHOZ VALÓ JOG
A HÁROM NAGY
MONOTEISTA VALLÁS
TANÍTÁSAINAK TÜKRÉBEN

Puskás Balázs

Élet

חַיִּים

الحياة

AZ ABORTUSZHOZ VALÓ JOG
A HÁROM NAGY
MONOTEISTA VALLÁS
TANÍTÁSAINAK TÜKRÉBEN

Puskás Balázs

ABSZTRAKT

A három nagy monoteista vallás – az iszlám, a judaizmus és a kereszténység – tanítása megegyezik abban, hogy az emberi élet egy Isten adta ajándék, valamint, hogy ártatlan életet ember nem vehet el. Ebben a tanulmányban azt vizsgáljuk, hogy ez a megállapítás a méhen belüli emberi életre is igaz-e, tekintetbe véve a közelmúlt eseményeit, amelyek egy, az abortuszhoz való globális jogot vizionálnak.

A dolgozat első részében az emberi méltóságra vonatkozó ellentétes antropológiai nézeteket tekintjük át, azt feltételezve, hogy ezen nézetek állhatnak az abortuszról alkotott eltérő vélemények mögött. A dolgozat az ENSZ és az Európai Unió közelmúltban kiadott dokumentumait is bemutatja, amelyek – ajánlások szintjén – a nők abortuszhoz való korlátozás nélküli, egyetemes emberi jogának megteremtését célozzák. Ezt követően, a három nagy monoteista vallás abortuszra vonatkozó tanításait elemezzük, megvizsgálva mind a teológiai hátteret, mind a meglévő pozitív jogszabályokat azon országokban, ahol muszlimok, zsidók vagy keresztények élnek többségben.

Összefoglalva: e dokumentum röviden azoknak a mindhárom vallásban jelenlévő állításoknak az analízisét mutatja be, amelyek alapján lehetséges egy közös vélemény kialakítása, miszerint az anyaméhben lévő emberi élet Isten ajándéka, amely nem rendelhető alá a korlátlan abortuszjogoknak.

KULCSSZAVAK:

ÉLET, ABORTUSZ, MONOTEISTA VALLÁSOK, ISZLÁM, JUDAIZMUS, KERESZTÉNYSÉG

BEVEZETÉS – AZ ÉLET SZENTSÉGE KONTRA „TEST-SZEMÉLY” DUALIZMUS

A három nagy monoteista vallás¹ – az iszlám, a kereszténység és a judaizmus – tanítása szerint az életet Isten teremtette,² az „szent és sérthetetlen”, ezért nem lehet elvenni, „hacsak nem az igazság ügyében”.³ Napjaink társadalmában az emberi élet méltóságát, annak kezdetén és végén, sokan megkérdőjelezzik. Ahogy Robert P. George többször is megfogalmazta, az abortuszról és az eutanáziáról alkotott alapvető nézetek az emberi személyről alkotott különböző antropológiai elképzelésekben gyökereznek. Egyesek szerint az ember természetes léte Isten adta ajándék, és mint ilyen, eredendően szent, a személytől elidegeníthetetlen méltósággal. Mások a „test-személy dualizmus” hívei. Ez utóbbi szerint az ember méltósága nem az ember létéből fakad, hanem valamilyen, az idő előrehaladtával növekedő, értékbeli tulajdonságának köszönhető – mely általában az öntudata.⁴ Így nem létezik „elidegeníthetetlen emberi méltóság”, hanem csak bizonyos emberi értékek, amelyekből az emberi méltóság származtatható. E vélemény következtésképpen nem fogadja el, hogy az emberi élet „szent” lenne, vagy, hogy ajándéknak tekinthető. Nem véletlen tehát, hogy elfogadja a korlátlan abortusz lehetőségét, illetve – egyesek, mint például Peter Singer „kortárs utilitárius” filozófus⁵ – akár a csecsemőgyilkosságot is. Mindezek már természetesen következnek abból,⁶ ha elfogadjuk, hogy az emberi méltóság az öntudat érzékelhető jelenlététől függ. II. János Pál pápa többször is rávilágított, hogy társadalminkban két ellentétes kultúra létezik: az élet kultúrája és a halál kultúrája. Véleménye szerint, az alapvető életkérdésekről (mint amilyen az abortusz vagy az eutanázia) szóló kortárs viták, olyan átfogó világgépről árulkodnak, amely afelé terelheti az emberiséget, hogy az emberi méltóság és egyenlőség eszményeit apránként megváltoztatva, „a barbarizmus állapotába süllyedjen vissza”.⁷ Az *Evangelium vitae*-ben leírja, hogyan alakult ki egy új értékrend, amely a „hatékonyságnak” és a „kivételezettek” jólétének van alárendelve. Arra figyelmeztet, hogy ez a gondolkodásmód egy „élet elleni összeesküvést” enged szabadjárá, amely nemcsak az egyének, családok és közösségek életét, hanem társadalmainkat nemzeti és nemzetközi szinten is károsítja.⁸

Ferenc pápa és Ahmed el-Tayeb, az al-Azhar nagy imámja válaszul a modern társadalmak fent említett kihívásaira, egy nagy mérföldkönek tekinthető nyilatkozatot adott ki a *Dokumentum az emberi testvériségről a világ békéje és a békés emberi együttélés érdekében*⁹ címmel. Ebben felhívják a figyelmet arra, hogy Isten az életet, mint „ajándékot” adta nekünk, ezért azt „kezdetétől a természetes végéig” védeni kell. Ez okból elítéli „mindazon tevékenységeket, amelyek veszélyt jelentenek az életre, mint például a népirtás, a terrorcselekmények, az erőszakos kitelepítés, az emberi szervkereskedelem, az abortusz és az eutanázia, valamint az ezen tevékenységeket elősegítő politikai manővereket”.¹⁰ Egyértelműnek tűnik, hogy az Egyesült Nemzetek az abortuszhoz való egyetemes emberi jog megteremtésére irányuló legújabb törekvései¹¹ a fenti nyilatkozat szerint „az ilyen tevékenységet elősegítő politikai manőverek” kategóriájába tartoznak. De hogyan ítélt meg az abortusz javasolt egyetemes emberi joga a három egyistenhívő vallás tanításainak tükrében? Ebben a tanulmányban először az abortuszhoz való jogot támogató alapvető nemzetközi dokumentumokat tekintjük át. Ezután elemezni fogjuk a főbb monoteista vallások tanításait az emberi élet szentségéről az anyaméhben. Végül megpróbálunk közös alapot találni e vallások tanításaiban, ahonnan az együttes cselekvés útjára léphetnek az emberi élet szentségének, és ezen keresztül társadalmink javának előmozdítása érdekében.

¹ A monoteista vallások egyetlen Isten létezésében hisznek, és mint ilyenek, megkülönböztethetők a politeista vallásoktól vagy az ateizmustól. A monoteizmus leginkább „a judaizmus, a kereszténység és az iszlám hagyományait jellemzi” (<https://www.britannica.com/topic/monotheism>), bár számos más kisebb vallás is rendelkezik a főbb jellemzők egyes elemeivel. Utolsó hozzáférés: 2021. 06. 02.

² *1Mózes 1:26*

³ *Korin 17:33*

⁴ Robert P. George-Patrick Lee: *Body-Self Dualism in Contemporary Ethics and Politics*

⁵ Peter J. Colosi szerint a személyiséggel kapcsolatban két fő létező nézet ismert: „Az egyiket egy olyan gondolkodási iskola képviseli, amelyre a „kortárs utilitarizmus” kifejezéssel utalok, és amelynek a legkiemelkedőbb alakja Singer”. (Peter J. Colosi: *Personhood, the Soul and Non-Conscious Human Beings: Some Critical Reflections on Recent Forms of Argumentation within the Pro-Life Movement – Life and Learning XVII* (2007) p.298). Utolsó hozzáférés: 02.06.2021.

⁶ „A normális felnőttek és gyermekek (a magzatok és csecsemők viszont nem), személyek, azaz öntudatos és céltudatos lények, akiknek van múlt- és jövőtudatuk. Életüket megszakítás nélküli folyamatnak látják, képesek azonosulni azzal, ami a múltban történt velük, és vannak reményeik, és terveik a jövőre nézve. Ezért mondhatjuk, hogy normális körülmények között értékelik, illetve akarják saját további létezésüket, - az érdekükben áll élni. Ugyanez nem vonatkozik a magzatokra vagy az újszülöttekre. Sem a magzatnak, sem a csecsemőnek nincsenek meg azok a fogalmi lehetőségei, hogy a jövőn gondolkodjon, és hogy ezt a jövőt akarja, vagy értékelje.” Peter Singer, *Unsanctifying Human Life*, szerk. Helga Kuse (Oxford UK: Blackwell, 2002), 239. o.

⁷ II. János Pál pápa: „Az Élet Evangéliuma” (*Evangelium Vitae*) enciklikája, n.14.

⁸ *Ibid.*, 12. n. 12.

⁹ *Dokumentum az emberi testvériségről a világ békéje és a békés emberi együttélés érdekében Szent István Társulat 2019*

¹⁰ *Ibid.* 23. bekezdés

¹¹ Az Emberi Jogi Bizottság 36. számú általános megjegyzése (2018) a Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezségokmányának 6. cikkéhez, az élethez való jogról. Utolsó hozzáférés: 2021.06.03.

1. AZ ABORTUSZHOZ VALÓ JOG

Bár jelenleg nincs létező, kodifikált „egyetemes abortuszhoz való emberi jog”, jelentős erőfeszítések történtek olyan globálisan kötelező erejű törvényi szabályozás megalkotására, amely egységesítené a meglévő állami jogszabályokat, és így a világ minden országában a korlátlanul végezhető abortusz gyakorlatának kövezné ki az utat.

Világszerte olyan, nem kormányzati szervezetek, mint a Human Rights Watch,¹² az Amnesty International,¹³ a Center for Reproductive Rights¹⁴ és a Planned Parenthood International¹⁵ azt állítják és hirdetik, hogy az abortuszhoz való jog egyetemes emberi jog, vagy annak kellene tekinteni. Az ENSZ Emberi Jogi Bizottsága 36. számú általános megjegyzésében (2018. 10. 31.)¹⁶ ajánlásokat tett közzé az élethez való joggal kapcsolatban, amely a legalapvetőbb, első generációs emberi jog¹⁷ (amint erről a *Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezségokmányának* VI. cikkében olvashatunk).¹⁸ Az ajánlások óvatosan fogalmaznak, mégis egyértelműen a korlátlan abortusz mellett foglalnak állást¹⁹, függetlenül a terhesség időpontjától vagy körülményeitől, illetve az egészségügyi dolgozók lelkiismereti ellenvetésétől.²⁰ Egyértelmű, hogy a dokumentum egy lépéssel közelebb akar kerülni az abortuszhoz való egyetemes joghoz. Alapos tanulmányozása megmutatja, hogy az ENSZ Emberi Jogi Bizottságának az élethez való joggal kapcsolatos általános megközelítése magában foglalja az abortuszhoz való jogot (az Egészségügyi Világszervezet (WHO) pedig a nők reprodukív jogait prioritásnak tekinti a magzati jogokkal szemben).²¹ A dokumentum azt javasolja, a tagállamok ne maguk határozhassák meg az abortuszra vonatkozó jogszabályait. Bár feltételezi, hogy a tagállamoknak joguk van az abortuszok törvényi szabályozására, azt csak annyiban tehesék meg, amennyiben az nem sérti a terhes nő „élethez való jogát” (az abortuszhoz való jogát).²² Az abortuszjogok támogatása az Európai Unióban is nagyon hangsúlyossá vált. 2021. május 21-én a Nőjogi és Esélyegyenlőségi Bizottság által benyújtott, úgynevezett *Matic-jelentés* – amely az „Európai Parlament állásfoglalásra irányuló indítványként” került benyújtásra²³ – a szexuális és reprodukív egészség és jogok helyzetét a nők egészségével összefüggésben vizsgálja.²⁴ A jelentés – csakúgy, mint a korábban említett ENSZ-dokumentum – figyelmen kívül hagyja a tagállamok érvényes jogalkotási hatóságát, és felül kívánja írni a nemzetek egészségpolitikai döntéseik meghatározásához való jogát.²⁵ A dokumentum megerősíti az ENSZ korábban idézett ajánlását is azzal, hogy elutasítja a lelkiismereti okokból történő tiltako-

¹² A Human Rights Watch azt állítja, hogy „a nemzetközi emberi jogok és ezek hatósági értelmezései arra a következtetésre vezetnek, hogy a nőknek joguk van önállóan dönteni a reprodukcióval kapcsolatban minden kérdésben, beleértve az abortusz kérdését is”. Utolsó hozzáférés: 2021.06.05.

¹³ „A biztonságos abortuszhoz való hozzáférés emberi jog. A nemzetközi emberi jogi törvények értelmében mindenkinek joga van az élethez, az egészséghez, valamint az erőszak, a megkülönböztetés, a kizárás és a kegyetlen, embertelen és megalázó bánásmódtól való mentességhez.” *Amnesty International az abortuszról*. Utolsó hozzáférés: 2021. 06. 05.

¹⁴ „A tagállamok és a nem kormányzati szervezetek közösen dolgoztak azon, hogy alapvető globális emberi jogi normákat hozzanak létre az anyai halálozás megelőzésére és annak biztosítására, hogy az abortuszhoz való hozzáférés a nemzetközi jog szerint biztosítva legyen”, „UN Human Rights Committee Assers that Access to Abortion and Prevention of Maternal Mortality are Human Rights,” 2018. 10. 31. Utolsó hozzáférés: 2021.06.05.

¹⁵ *Az IPPF* szerint „a szexuális és reprodukív egészségügyi ellátáshoz való hozzáférés nemcsak alapvető emberi jog, hanem életet is ment” - következtetésként (többek között) az, hogy „biztosítsa a biztonságos abortuszhoz való hozzáférést”.

¹⁶ *CCPR/C/GC/36*, előrehaladott, szerkesztetlen változat, utolsó hozzáférés: 2021. 06. 05.

¹⁷ A jogtudósok szerint az emberi jogoknak három generációja létezik: az első a polgári és politikai jogok, a második a gazdasági, szociális és kulturális jogok, a harmadik pedig a kollektív vagy szolidaritási jogok.

¹⁸ *Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezségokmánya*, 6. cikk: „1. Minden embernek eredendően joga van az élethez. Ezt a jogot a törvénynek védenie kell. Senkit sem szabad önkényesen megfosztani az életétől.”

¹⁹ *CCPR/C/GC/36* 8. bekezdés: „A nők vagy lányok abortusz iránti kérelmezési lehetőségének korlátozása nem veszélyeztetheti többek között az életüket, nem teheti ki őket fizikai vagy lelki fájdalomnak vagy szenvedésnek.”. Utolsó hozzáférés: 05.06.2021.

²⁰ *Ibid.*: „A tagállamoknak nem szabad új akadályokat bevezetniük, és fel kell számolniuk a meglévő akadályokat, amelyek megtagadják a nők és lányok hatékony hozzáférését a biztonságos és legális abortuszhoz, beleértve az egyes egészségügyi szolgáltatók lelkiismereti okokból történő tiltakozásának gyakorlása miatt felmerülő akadályokat is.”

²¹ Egészségügyi Világszervezet. *Biztonságos abortusz: technikai és politikai útmutatás az egészségügyi rendszerek számára*, második kiadás, 2012. 18. oldal. A dokumentum egyáltalán nem említi a magzati jogokat. Utolsó hozzáférés: 2021. 06. 07.

²² *CCPR/C/GC/36* 8. cikk: „Bár a tagállamok elfogadhatnak olyan intézkedéseket, amelyek célja a terhesség önkéntes megszakításának szabályozása, ezek az intézkedések nem eredményezhetik a terhes nő vagy lány élethez való jogának vagy más, a Paktumban foglalt jogainak megsértését”.

²³ A *Matic-jelentés* az Európai Parlament június 23-i plenáris ülésén fogadták el. Utolsó hozzáférés: 2021.06.29.

²⁴ *Ibid*

²⁵ Art. 168/7. „Az uniós fellépés tiszteletben tartja a tagállamoknak az egészségügyi politikájuk meghatározására, valamint az egészségügyi szolgáltatások és az orvosi ellátás megszervezésére és nyújtására vonatkozó hatáskörét”. Az Európai Unió Hivatalos Lapja *C 326/123* 2012.10.26. HU A tagállamok felelősségi körébe tartozik az egészségügyi szolgáltatások és az orvosi ellátás irányítása és a rájuk fordított források elosztása” (Az Európai Unió működéséről szóló szerződés egységes szerkezetbe foglalt változata az „Európai Unió Hivatalos Lapja” 2012.10.26-i számában). Utolsó hozzáférés: 2021.06.07.

AZ ABORTUSZHOZ VALÓ JOG A HÁROM NAGY MONOTEISTA VALLÁS TANÍTÁSAINAK TÜKRÉBEN

zához való jogot, ami ellentétes az Európa Tanács 1763. számú határozatával (2010).²⁶, ²⁷Végül pedig kifejezetten megkísérli bevezetni az abortuszhoz való jog elismertetését, noha – mint fentebb említettük – ilyen jog nem létezik, és sem az *Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozatából*, sem az *Európai Unió Alapjogi Chartájából* nem vezethető le.

Mindezekből nyilvánvaló, hogy a nők élethez való jogán alapuló, úgynevezett abortuszhoz való jogot az Egyesült Nemzetek Szervezete globálisan alapvető emberi jogként, az Európai Unió pedig valamennyi tagállama által alkalmazandó, jogszabályilag kötelező erejű, közös jogként kívánja bevezetni.

2. ÉLET AZ ANYAMÉHBEN – AZ EGYISTENHÍVŐ VALLÁSOK TANÍTÁSA AZ ABORTUSZRÓL

a. Általános áttekintés

- i. A legtöbb iszlám tanító egyetért abban, hogy miután a magzat eléri a fogantatás utáni 40. napot, az abortusz már nem lehetséges, kivéve, amennyiben jogilag elfogadható, súlyos ok áll fenn. A terhesség 120. napja után az abortusz többnyire tiltottá válik, az egyetlen kivételt az anya életének megmentése jelenti. Mindazonáltal az iszlámban, ahol hiányzik egy központi, átfogó tekintélyt képező vallási testület, az íráskor értelmezői között széles skálán mozognak az abortusz erkölcsi elfogadhatóságával kapcsolatos nézetek. ²⁸A judaizmusban a rabbik és tudósok között szintén felfedezhetőek az abortusszal kapcsolatos nézetkülönbségek. Eltérő álláspontot képvisel például a reformjudaizmus és az ortodox judaizmus: az előbbi „támogatja az abortuszhoz való hozzáférés kiszélesítését vagy védelmét. Az ortodox szervezetek azonban nem támogatják az abortusz széles körű jogi védelmét”.²⁹Általánosságban elmondható, hogy a legtöbb keresztény felekezet ellenzi az abortuszhoz való jogot. A tekintélyes keresztény egyházak közül csak néhány van, amely bizonyos körülmények között engedélyezi az abortuszt, és csak egy kis részük támogatja az abortuszt kevés korlátozással vagy korlátozás nélkül. ³⁰

b. Az iszlám és az abortusz

- i. Teológiai megközelítés

Az iszlám gondolkodás szerint az élet szent, ezért tisztelni és támogatni kell. Az 5988. hadisz a következőképpen fogalmaz: „A Próféta azt mondta: „Az Ar-Rahm (méh) szó Ar-Rahmanból (azaz Allah egyik nevéből) származik, és Allah azt mondta: „Jó kapcsolatot tartok fenn azzal, aki jó kapcsolatot tart fenn veled (méh, azaz kapcsolat: rokonság), és megszakítom a kapcsolatot azzal, aki megszakítja a kapcsolatot veled.”³¹Az anyaméh fontossága a neki adott életen alapszik, „Allah kegyelméből”.³² A 7454. hadiszban (Shahih Al-Bukhari, 97. könyv, 80. hadisz) az élet teremtését így írják le: Az első 40 napban a test anyagának összegyűjtése folyik. Ezután a teremtmény további 40 nap alatt sűrű vérrögé válik. Ezt követi egy harmadik 40 napos időszak, amikor a baba egyfajta „húsdarab” formájában létezik, és e 120 napos létezés után „egy angyalt küld hozzá (Allah)... majd lelket lehel belé”.³³

Bár az anyaméh- és a benne kialakuló élet szentségét az íráskor értelmezői egyáltalán nem kérdőjelezik meg, tekintettel arra, hogy a lélek csak 120 nap elteltével adatik a testbe, vita tárgyát képezi, hogy a terhesség megszakítása megengedett-e, és ha

²⁶ Az Európa Tanács Parlamenti Közgyűlése által elfogadott, a lelkiismereti okokból történő tiltakozáshoz való jog a törvényes egészségügyi ellátás során. <http://assembly.coe.int/mw/xml/XRef/Xref-XML2HTML-en.asp?fileid=17909> utolsó hozzáférés: 12.06.2021.

²⁷ Ibid.

²⁸ „A művi abortusz az iszlám szemszögéből: bűncselekmény vagy csak választási lehetőség?” Mohammed A. Albar, DM, FRCP (London). (Journal of Family and Community Medicine online). *Ez a cikk* részletesen tárgyalja a muszlim tudósok és zsidó rabbik eltérő véleményéről is. Utolsó hozzáférés: 2021.06.07.

²⁹ Ibid.

³⁰ *Pew Research Center*, 2013. január 16. Utolsó hozzáférés: 2021.06.08.

³¹ Sahih al-Bukhari, 5988. hadisz (78. könyv, 19. hadisz) in: <https://sunnah.com/bukhari:5988>. Utolsó hozzáférés: 2021.06.10.

³² „Hadisz Rahimról: (*Napi Hadisz online* Abu Amina Elías által).

³³ Sahih al-Bukhari 7454 (97. könyv, 80. hadisz) in: <https://sunnah.com/bukhari:7454>. Utolsó hozzáférés: 2021.06.11.

igen, akkor mikor. Egyes szigorúbb iszlám tanítók csak az első 40 napban engedélyeznék az abortuszt. Mások csak akkor adnának engedélyt (bármikor is), ha az anya élete közvetlen veszélyben van. Vannak olyan tanítók is, akik szerint a fogantatást követő 120. napig megengedett az abortusz. A vélemények skálája annyira széles, hogy „léteznek olyan jogértelmezők, akik szociális megfontolásból is engedélyeznék az abortuszt, pl. nemi erőszak esetén, vagy ha a terhesség folytatása egy még szoptatót gyermeket veszélybe sodorna, továbbá, ha nem áll rendelkezésre megfelelő dajka, sőt, ha az apa túl szegény ahhoz, hogy dajkát engedjen meg magának”.³⁴

ii. Jogi megfontolások

Az iszlám gondolkodás fent leírt sokfélesége nyilvánvalóan az abortusztörvények különbözőségéhez vezet a muszlim többségű országokban. Ahogy Aziz Al-Azmeh kifejti, „annyi iszlám van, ahány helyzet, amelyben létezik”. Az iszlám a terhesség megszakításával kapcsolatos igen eltérő álláspontjait vizsgálva kiderül, hogy az iszlám törvénykezés sem nem ösztönzi, sem nem tiltja közvetlenül az abortuszt.³⁵

Minden muzulmán ország lehetővé teszi az abortuszt a nő életének megmentése érdekében. Az *Islám Konferencia Szervezete* (Organization of Islamic Cooperation – *OIC*) tagországainak 47 százaléka csak ebben az esetben engedélyezi jogilag az abortuszt; 18 százaléka fizikai és/vagy mentális egészségi állapot, magzati rendellenesség és/vagy nemi erőszak, valamint vérfertőzés esetén; újabb 18 százalék pedig alanyi jogon engedélyezi a terhességmegszakítást.³⁶

Kimondhatjuk, hogy a muszlim többségű országokban az abortusz megengedhetőségét tekintve két körülményben létezik közös jogi álláspont: az egyik, ha az anya élete veszélyben van, a másik a fent említett 120 napos időszak.³⁷

c. Judaizmus és abortusz

i. Teológiai megközelítés

A judaizmus – akárcsak az iszlám – eltérő nézeteket képvisel az abortusz kérdésében. A reformjudaizmus és a konzervatív judaizmus a megengedő oldalon áll,³⁸ de még az ortodox zsidó tanítások is kevésbé szigorúak, mint az életpárti keresztény gyülekezetek (különösen a katolikus egyház), hiszen, ellentétben ezen keresztény felekezetekkel, kifejezetten engedélyezik a terhesség megszakítását, ha az anya életét veszély fenyegeti.

Bár az ortodox rabbik ún. rabbinikus állásfoglalásban a terhesség megszakításához az általánostól eltérő helyzetekben is nyújtanak támogatást, mindazonáltal a judaizmusban „széles körben ellenzik az abortuszt olyan esetekben, amelyeknél nem található komoly indok”.³⁹

³⁴ Induced abortion from an Islamic perspective: is Islamic perspective: is it criminal or just elective?, Mohammed A. Albar, DM, FRCP (London), *Journal of Family and Community Medicine online*; 31. oldal. Utolsó hozzáférés: 2021.06.11.

³⁵ Aziz Al-Azmeh, *Islams and Modernities* (London: Verso, 1993), 1.o.

³⁶ Leila Hessini, „Az iszlám és az abortusz: (*IDS Bulletin 39. kötet*, 2008. július 3.), 19. o. Utolsó hozzáférés: 2021. 06. 12.

³⁷ Abortuszjog a muszlim többségű országokban: az iszlám diskurzus áttekintése és politikai következményei (Gilla K Shapiro; Published by Oxford University Press in association with The London School of Hygiene and Tropical Medicine - Health Policy and Planning 2014; 29) pp.491-492. Utolsó hozzáférés: 28.06.21.

³⁸ *Pew Research Center*, 2016. június 21. Utolsó hozzáférés: 2021.06.08.

³⁹ „Abortusz és a judaizmus” in: *myjewishlearning.com*. Utolsó hozzáférés: 2021.06.12.

AZ ABORTUSZHOZ VALÓ JOG A HÁROM NAGY MONOTEISTA VALLÁS TANÍTÁSAINAK TÜKRÉBEN

„A Talmud forrásai szerint a magzat a várandósság 40 napja előtt még korlátozottabb jogállással rendelkezik, az egyik talmudi elismert értelmező (Yevamot 69b) ⁴⁰ azt állítja, hogy 40 nap előtt a magzat „csupán víz”. ⁴¹ Máshol a Talmud jelzi, hogy az ősi rabbik a magzatot a terhesség egész ideje alatt az anyja részének tekintették, akitől az élete teljes mértékben függ.” ⁴²

A héber Bibliában nem találunk utalást szándékos magzatgyilkosságra. Egyetlen hely van, amely az erőszakos cselekedet következtében bekövetkezett vetélést írja le: ez a *2Mózes 21:22*-ben található, és az ott részletezett esetben az elkövetőnek pénzbüntetést kell fizetnie. ⁴³ A másik szöveget (*1Mózes 9:6*) sokan vitatják, de egyes rabbik a magzat megölésének tilalmaként értelmezik: „Aki ember vérént ontja, ember által legyen vére ontva.” A bibliai héberben az „ember *által*” jelentheti a „benne” szót is, így egyesek úgy értelmezik a mondatot, hogy „Aki ember vérént ontja emberben (megöli a méhben lévő babát), legyen vére ontva”. Mások szerint a vers valódi jelentése egészen más: az „által” szó azt jelenti, hogy „emberi bíróság által”, következésképpen a mondatnak semmi köze az abortuszhoz. ⁴⁴

ii. Jogi megfontolások

A hatályos jogszabályok szerint Izrael államban az abortusz legális. Úgy tűnik, hogy az ortodox judaizmus konzervatívabb tanításai kevésbé befolyásolják a terhesség-megszakítással kapcsolatos izraeli intézkedéseket.

Bármilyen abortuszhoz a Terhességmegszakítási Bizottság jóváhagyása szükséges. ⁴⁵ Az izraeli jogszabályok 6 féle indokot is elfogadnak az abortuszra, így az eljárás gyakorlatilag minden jelentős esetben lehetséges.

Bár az abortusznak van határideje (a terhesség 24. hete), az úgynevezett Késői Terhességmegszakítási Bizottságok alapos vizsgálat és tanácsadás után ezen időpontot túl is megadhatják a jóváhagyásukat. ⁴⁶

d. Kereszténység és abortusz

i. Teológiai megközelítés

A keresztény egyházak – bár általában azok közé tartoznak, amelyek a legkövetkezetesebben ellenzik az abortuszt – egymástól eltérő álláspontokat képviselnek. A legnagyobb keresztény felekezet, ⁴⁷ a Római Katolikus Egyház tanítása a legegységesebb az összes közül: az abortusz minden formáját minden körülmények között ellenzi. ⁴⁸ Még az egyetlen kivétel (amikor az anya

⁴⁰ „Rav isda azt mondta: (...) Ha pedig terhes az asszony, a fogantatástól számított negyven napig a magzat csupán víz. Még nem tekinthető élőlénynek, és ezért nem zárja ki az anyját a *terumban* [felajánlásban vagy áldozatban] való részvételből”.

⁴¹ „Abortusz és a judaizmus” in: *myjewishlearning.com*. Utolsó hozzáférés: 2021.06.12.

⁴² Ibid.

⁴³ „Ha férfiak verekednek, és úgy meglöknek egy terhes asszonyt, hogy az idő előtt megszüül, de nagyobb szerencsétlenség nem történik, akkor bírságot kell fizetni aszerint, ahogyan az asszony férje megszabja, és bírák előtt kell azt megadni.” *2Mózes 21: 22*.

⁴⁴ *Károli Biblia*, „Mit gondolnak az ortodox zsidók az abortuszról és miért?” Aug 25, 2000 in: *Slate.com*. Utolsó hozzáférés: 2021.06.12.

⁴⁵ Az abortusz végrehajtásának hatáskörét az 1977. évi büntető törvénykönyv és az 1978. évi büntetőszabályzat rögzíti. Az abortuszt engedélyező *bizottságok* számára az adminisztratív utasításokat és iránymutatásokat az ügyvezető igazgató és az egészségügyi adminisztráció körlevelei tartalmazzák. Izrael Állam *Egészségügyi Minisztériumának* hivatalos *honlapja/terhességmegszakítási bizottság*. Utolsó hozzáférés: 2021.06.12.

⁴⁶ Ibid. Késői terhességmegszakítási bizottságok jelenleg 13 olyan egészségügyi központban működnek, amelyek erre külön engedéllyel rendelkeznek. Utolsó hozzáférés: 2021.06.12.

⁴⁷ A Center for the Study of the Global Christianity 2021 Status Report (<https://www.gordonconwell.edu/center-for-global-christianity/resources/status-of-global-christianity/>) szerint a 2,5 milliárd keresztény több mint fele katolikus. Utolsó hozzáférés: 2021.06.12.

⁴⁸ „Az emberi életet a fogantatás pillanatától kezdve feltétlenül tiszteltetben tartani és védeni kell. Az emberi lény létezésének első pillanatától kezdve el kell ismerni, hogy rendelkezik a személyéhez fűződő emberi jogokkal - amelyek között minden ártatlan lénynek az élethez való sérthetetlen joga is szerepel” *A katolikus egyház katekizmus*a, 2270-71.

élete veszélyben van) sem nevezhető valódi kivételnek: a méhben lévő baba életét csak az anyán végzett konkrét életmentő beavatkozás „járulékos következményeként” lehet elvenni.⁴⁹

A protestáns egyházak általában megengedőbbek, bár eltérő álláspontokat képviselnek: egyes református egyházak ellenzik az abortuszt, kivéve, ha az anya élete veszélyben van.⁵⁰ A legnagyobb amerikai református felekezet, a presbiteriánus egyház azonban liberális álláspontot képvisel az abortusz kérdésében.⁵¹ Az evangélikus egyházaknak is eltérő a véleményük. Az Amerikai Evangélikus-Lutheránus Egyház engedélyezi az abortuszt, egészen addig, amíg a magzat életképes nem lesz (24. hét).⁵²

A keresztény egyházak tehát eltérő véleményt képviselnek az abortuszról. De mit mond a *Szentírás*? A *Bibliában* vannak olyan részek, amelyek a magzat életéről szólnak, megmutatva, hogy Isten mennyire szereti az emberi életet már a megszületés előtt. Jeremiás könyvében ezt olvassuk: „Az Úr szava pedig így szólt hozzám: Mielőtt megformáltalak az anyaméhben, ismertelek téged, és mielőtt megszülettél, felszenteltelek; prófétává rendelvelek a nemzetek számára.”⁵³ Ez nagyon hasonlít Ézsaiás próféta gondolatához: „Anyám méhétől hívott el az Úr, anyámnak szíve alatt már emlékezett nevemről.”⁵⁴

A katolikusok és az életpárti keresztények számára talán a legjelentősebb szakasz a *Lukács 1:39*-ben található. Ott Erzsébet azt mondja magzatjáról, Keresztelő Jánosról: „az örömtől megmozdult méhemből a gyermek”, amikor az észrevette Mária magzatának, Jézusnak a jelenlétét. A katolikusok számára ez arra mutat rá, hogy az anyaméhben lévő élet – mint amilyen Jézusé is – becses értékű.

ii. Jogi megfontolások

A keresztény többségű országokban az abortusztörvények a teljes tiltástól – pl. Andorra, Málta, Haiti, Suriname – a korlátozások teljes feloldásáig – pl. Olaszország, Spanyolország, Puerto Rico – terjednek. Nehéz egyértelmű választ találni arra vonatkozóan, hogy bizonyos tendenciák miért érvényesülnek különböző országokban. Általánosságban megfigyelhető, hogy azokban az országokban, ahol a konzervatív keresztény nézetek nem csak a társadalomban, hanem a politikai képviseletben is határozottabban tetten érhetőek – mint például Lengyelországban, Máltán vagy néhány latin-amerikai országban –, ott az abortusztörvények általában szigorúbbak.⁵⁵

⁴⁹ „...Ha például a leendő anya életének megmentése a terhesség állapotától függetlenül sürgősen szükségessé tenné egy olyan sebészeti beavatkozást, vagy más terápiás alkalmazást, amelynek járulékos következménye - semmiképpen sem kívánt vagy szándékolt, de elkerülhetetlen - a magzat halála, az ilyen cselekmény nem nevezhető az ártatlan élet elleni közvetlen támadásnak. Ilyen feltételek mellett a műtét jogszerűnek tekinthető.” Hittani Kongregáció, „Clarification on procured abortion” (*L’Osservatore Romano*, 2009. július 11.)

⁵⁰ „Az egyház megerősíti, hogy a művi abortusz csak akkor megengedett lehetőség, ha a várandós anya életét valóban veszélyezteti a terhesség folytatása”. (*Keresztény Református Egyház*, Utolsó hozzáférés: 2021.06.13.)

⁵¹ „Amikor egy nő azzal a döntéssel szembesül, hogy megszakítsa-e terhességét, a kérdés kiemelten személyes, és olyan módon nyilvánulhat meg, amely nem tükrözi a közbeszédet, vagy nem illeszkedik pontosan az orvosi, jogi vagy politikai irányelvekbe. Az embereket a Lélek imával indítja arra, hogy jelentős erkölcsi döntéseket hozzanak, beleértve a terhesség folytatása vagy megszakítása mellett döntést is.” A 217. közgyűlés *jegyzőkönyve* (2006), Presbiteriánus Egyház (USA), 905. o. Utolsó hozzáférés: 2021.06.13.

⁵² „A magzat akkor válik életképesé, amikor a méhlepénytől elválasztva is képes a túlélésre. A technológiai támogatástól függően ez már a 24. héten bekövetkezhet, ha nem annál is korábban.” *Társadalmi nyilatkozat az abortuszról* 1991. Utolsó hozzáférés: 2021.06.13.

⁵³ *Jeremiás 1:4-5.*

⁵⁴ *Ézsaiás 49:1b.*

⁵⁵ Gutmacher Intézet Abortusz világszerte 2017 Függelék – 1. táblázat. Utolsó hozzáférés: 2021. 06. 14.

KÖVETKEZTETÉS – MEGTEREMTHETŐ-E EGY KÖZÖS ALAP AZ ABORTUSZ KÉRDÉSÉBEN A VALLÁSOK KÖZÖTTI EGYÜTTMŰKÖDÉSHEZ?

Valójában ez a közös álláspont egyszer már megszületett: az Egyesült Nemzetek Szervezete által szervezett 1994-es kairói Nemzetközi Népesedési és Fejlesztési Konferencián a Vatikán és a muszlim többségű országok szövetségre léptek az emberi élet méhen belüli szentségével kapcsolatos közös véleményük védelmében, a kairói megállapodásban megállapított liberális elvekkel szemben.

Abban az időben a média a kairói megállapodás támogatóit progresszívnek, az ellenzőket pedig vallási szélsőségeseknek állította be. A Guardian odáig ment, hogy kijelentette: a Vatikán és a „radikális iszlám erőik” a világra akarják erőltetni „elavult erkölcsiségüket”.⁵⁶

Ez az erkölcsi felfogás ma sem kevésbé „elavult”, mint korábban. A muszlimok, az ortodox zsidók és a konzervatív keresztények pedig ma is ugyanazon a közös alapon állnak, mint a kairói konferencia idején a muszlimok és a keresztények. Az anyaméhben lévő emberi személy lelkének szentségét általában véve nem vitatják. Bár vannak eltérő nézeteik, azonban a vezérelv (amely a közös cselekvés alapját képezheti) tekintetében egyetértenek: Isten az embert az anya méhében teremtette, és az embernek nincs joga elvenni azt, hacsak nincs rá kimondottan alapos indoka, elsősorban akkor, ha az anya élete veszélyben van.

Az egyistenhívő vallások tanítása tehát nem egyeztethető össze az abortuszhoz való alapjoggal, és ennek felvállalása a vallások közös fellépésére is indokot szolgáltathat.

⁵⁶ *A nemi politika és az új kereszténység*: Kimba Tichenor: *Az 1994-es kairói népesedési konferencia*. Utolsó hozzáférés: 2021.06.14.

BIBLIOGRÁFIA

Encyclopedia Britannica

Szent Korán

Szent Biblia

A héber Biblia

Robert P. George-Patrick Lee: Test-Személy dualizmus a kortárs etikában és politikában

Peter J. Colosi: Colosi: A személyiség, a lélek és a nem tudatos emberi lények: *Élet és tanulás XVII* (2007): Néhány kritikus gondolat az életvédő mozgalom legújabb érvelési formáiról

Peter Singer: Helga Kuse (Oxford UK: Blackwell, 2002).

II. János Pál pápa: Pál apostol: Evangelium Vitae

Ferenc pápa – Ahmed el-Tayeb, az al-Azhar nagy imámja: Dokumentum – Az emberi testvériségről – A világ békéje és a békés emberi együttélés érdekében

Az Emberi Jogi Bizottság 36. sz. általános megjegyzése (2018) a Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezségokmányának 6. cikkéhez, az élethez való jogról.

Polgári és politikai jogok nemzetközi egyezségokmánya

Egészségügyi Világszervezet: Biztonságos abortusz: technikai és politikai iránymutatás az egészségügyi rendszerek számára; második kiadás A9-0169/2021, 2021.5.21, Jelentés a szexuális és reprodukív egészség és jogok helyzetéről az EU-ban, a nők egészségének keretében (2020/2215(INI)).

A művi abortusz iszlám szemszögből: bűncselekmény vagy csak választási lehetőség? Mohammed A. Albar, DM, FRCP (London).

Vallási csoportok hivatalos álláspontja az abortuszról (Pew Research Center, 2013. január 16.)

A főbb vallási csoportok álláspontja az abortuszról (Pew Research Center, 2016. június 21.)

Hadísz - Imam Muhammad al-Bukhari: <https://sunnah.com/bukhari>.

Napi Hadith online Abu Amina Elías által

Aziz Al-Azmeh, *Islams and Modernities* (London: Verso, 1993).

Leila Hessini: Az iszlám és az abortusz: (IDS Bulletin 39. kötet, 3. szám, 2008. július 3.)

Abortuszjog a muszlim többségű országokban: az iszlám diskurzus áttekintése és politikai következményei (Gilla K Shapiro; Published by Oxford University Press in association with The London School of Hygiene and Tropical Medicine - Health Policy and Planning 2014.

Abortusz és a judaizmus in: myjewishlearning.com

Mit gondolnak az ortodox zsidók az abortuszról és miért? Aug. 25, 2000 in: [com: Slate.com](http://com:Slate.com)

A globális kereszténység tanulmányozásának központja – 2019-es helyzetjelentés (www.globalchristianity.org)

A katolikus egyház katekizmusa

Hittani Kongregáció: L'Osservatore Romano, 2009. július 11.)

Keresztény Református Egyház - <https://www.crcna.org/>

A 217. közgyűlés *jegyzőkönyve* (2006), Presbiteriánus Egyház (USA), 905. o.

Társadalmi nyilatkozat az abortuszról 1991

Guttmacher Intézet: Guttman: Abortusz világszerte 2017

A nemi politika és az új kereszténység: Kimba Tichenor: Az 1994-es kairói népesedési konferencia

Szerző:
Puskás Balázs

Szerkesztő:
Horváth Máté

Fordító:
Palenik-Szabó Gergely

Grafikai tervezés:
Balás Benedek DLA

Felelős kiadó:
Dr. Grundtner Marcell Károly

Szent István Intézet 2021
szentistvanintezet.hu

*Az eredeti írás angol nyelven a Religions folyóirat 15. számában
jelent meg (Doha International Center for Interfaith Dialogue)*

A tanulmány a Batthyány Lajos Alapítvány támogatásával jelent meg.

